

ДОНЧЕНКО

Тетяна Віталіївна
donchtv@gmail.com

УДК 336.77.067.22

ЮХИМЕНКО

Тетяна Ігорівна
tanyasmalyuk@ukr.netЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД
БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ
ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВFOREIGN EXPERIENCE OF BANK
FINANCING INNOVATION PROJECTSк.е.н., доцент, Хмельницький
національний університетмагістр, Хмельницький
національний університет

Стаття присвячена дослідженню зарубіжного досвіду банківського кредитування інноваційних проектів. В статті обґрунтована необхідність застосування зарубіжного досвіду кредитування інноваційних проектів в українських реаліях.

Статья посвящена исследованию зарубежного опыта банковского кредитования инновационных проектов. В статье обоснована необходимость применения зарубежного опыта кредитования инновационных проектов в украинских реалиях.

The article is devoted to the study of foreign experience of bank lending of innovative projects. The article substantiates the necessity of using the foreign experience of lending innovative projects in Ukrainian realities.

Ключові слова: банківське кредитування, інноваційні проекти, зарубіжний досвід

Ключевые слова: банковское кредитование, инновационные проекты, иностранный опыт

Keywords: bank lending, innovative projects, foreign experience

ВСТУП

Інноваційний розвиток економіки країни є основою її конкурентоспроможності на світовому ринку. Сучасний етап розвитку світового господарства характеризується прискореними темпами науково-технічного прогресу та зростаючою інтелектуалізацією основних факторів виробництва. В цих умовах розвиток продуктивних сил відбувається при тісній взаємодії науки і новітніх технологій, створення та впровадження інновацій є головним чинником успіху держави в сучасних умовах.

У зарубіжних країнах світу розповсюдженим є кредитування інновацій за рахунок фінансових ресурсів банків. Зокрема, у розвинених країнах існує практика створення спеціалізованих банків, які орієнтовані виключно на кредитування інновацій. Проте, більшість універсальних банків поряд із іншими напрямками діяльності також розвивають кредитування інновацій, що дозволяє зберегти їм належний рівень конкурентоспроможності в умовах сучасності. Тому, актуальності набуває дослідження особливостей банківського кредитування інноваційних проектів закордоном, що з урахуванням зарубіжного досвіду сприятиме розвитку даного напрямку кредитування у вітчизняній економіці.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet.

МЕТА РОБОТИ

На сьогоднішній день належний розвиток банківського кредитування інноваційних проектів забезпечує інноваційне зростання та конкурентоспроможність економіки країни. Зростання обсягів кредитування зумовлює посилення тенденцій інновацій-

ного розвитку держави, що підтверджує роль кредиту серед інших джерел фінансування інновацій у розвинених країнах світу. Проте, зауважуємо, що банківське кредитування інновацій має певні особливості в окремих країнах, які пов'язані із специфікою їх економічного розвитку. Метою статті є вивчення досвіду провідних країн у сфері банківського кредитування інноваційних проектів та визначання можливостей застосування його в українських реаліях.

РЕЗУЛЬТАТИ

Стабілізація економічного стану в Україні, а також необхідність забезпечення послідовного економічного зростання висувають у ряд важливих проблем виявлення внутрішніх ресурсів фінансування економічного зростання. Особливу роль в активізації інвестиційної та інноваційної діяльності за нинішніх економічних умов, що склалися в Україні, мають зіграли комерційні банки, які виступають посередниками у перерозподілі тимчасово вільних коштів.

Необхідність активізації участі банків у процесі інвестиційної підтримки інноваційного бізнесу впливає із взаємозалежності успішного розвитку банківської системи й економіки в цілому. З одного боку, комерційні банки зацікавлені в стабілізації економічної ситуації, яка є необхідною умовою їхньої діяльності, з іншого – стабільність економічного розвитку великою мірою залежить від ступеня стійкості й гнучкості банківської системи, її ефективного функціонування.

Серед широкого кола різних операцій і послуг, які банки можуть надавати своїм клієнтам особливе місце відіграє процедура банківського кредитування інноваційної діяльності – тобто надання фінансових ресурсів під інноваційні проекти отримувачів коштів.

В інноваційній сфері в багатьох країнах світу застосовують банківський (комерційний) кредит. Бан-

ківське (комерційне) кредитування як форма фінансового стимулювання інноваційної діяльності – це надання банками (як державними, так і комерційними) кредитів суб'єктам інноваційної діяльності на пільгових умовах для здійснення та активації такої діяльності. Застосування зазначеної форми розповсюджено в країнах, в яких банками сконцентровано значні обсяги фінансових ресурсів, що обумовлює наявність можливості надання високоліквідних ресурсів потенційним інвесторам (ЄС, США). Кредитний договір між банком та суб'єктом інноваційної діяльності може передбачати безвідсоткове кредитування, кредитування під пільгові кредитні ставки, надання кредитів на пільгових умовах тощо, залежно від умов договору.

Як свідчить закордонний досвід, фінансування інноваційного бізнесу можуть здійснювати спеціалізовані нішові банки або ж універсальні банки, які створили спеціалізовані відділи чи департаменти інноваційного фінансування. Традиційно першопрохідцем комерційного фінансування інноваційних проектів є США. В останні роки істотних результатів у цій сфері досягнув Ізраїль. У країнах Європейського Союзу фінансування інноваційних проектів не набуло особливої популярності, але й тут відбуваються суттєві зміни [2, с. 16].

В США існують можливості кредитування інновацій за рахунок фінансових ресурсів трьох типів банків: малі спеціалізовані банки – надають кредити для малих та середніх підприємств, що перебувають на початкових стадіях розвитку; спеціалізовані банки – обслуговують інноваційні фірми, які вже почали генерувати прибутки; великі банки – пропонують послуги для великих фірм, наприклад, за допомогою організації консорціумних кредитів [4, с. 68].

Крім того, здебільшого, у США банки пропонують свої продукти з гарантіями SBA (Small Business Administration), які часто є добре пристосованими до потреб інноваційних підприємств. Банки надають перевагу фірмам, які перебувають у фазі сильного зростання, хоч не обов'язково дістають значні доходи чи мають у наявності продукти, які характеризуються значним ринковим потенціалом.

Підтримка банківського кредитування інновацій у США здійснюється у рамках державного програмно-цільового регулювання інновацій. Згідно програмно-цільової форми державного регулювання інновацій в країні фінансується майже 80 % федеральних витрат на НДДКР. Це передбачає фінансування інновацій шляхом державних цільових програм підтримки нововведень, створення системи державних контрактів на придбання тих чи тих товарів і послуг, сприяння надання пільгових кредитів фірмам для здійснення нововведень [3, с. 34]. Таким чином, в основі банківського кредитування інновацій США лежить державне сприяння розвитку кредитування інновацій, націленість банків на спеціалізацію відповідно до потреби інноваційно-активних суб'єктів господарювання.

Держава сприяє розвитку банківського кредитування інновацій також у багатьох розвинених країнах Європи. Зокрема, це характерно для такої провідної країни світу у сфері інновацій, як Швейцарія.

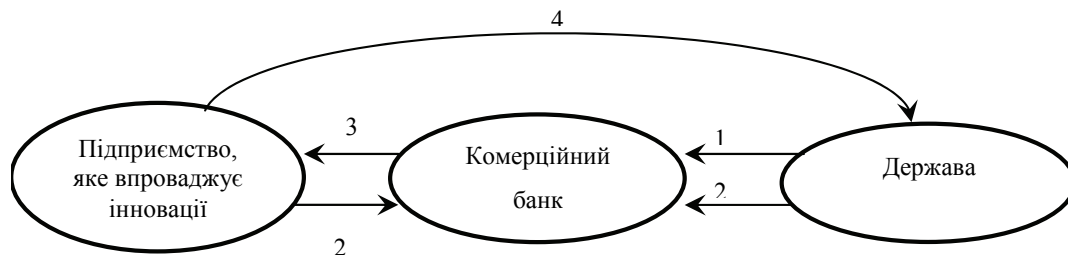
Пріоритетне значення інноваційного розвитку економіки закріплено в Конституції Швейцарії, тому ще у 2007 р. вона посіла друге місце за індексом Європейської шкали інновацій. Особливістю інноваційної системи швейцарської економіки є співпраця банків, держави, компаній, спеціалізованих агентств і фондів, університетів, науково-дослідних центрів [3, с. 40]. Тобто, банківське кредитування інновацій у Швейцарії засноване на можливості організації результативної співпраці банків, виробничого, адміністративного та науково-дослідницького секторів.

Подібні до зазначених тенденції та пріоритети розвитку банківського кредитування інновацій характерні також для Швеції. Державне регулювання кредитування інновацій у країні дало позитивні результати, зумовило інноваційне зростання в економіці країни та стрімкий розвиток національних банків. На сьогодні близько 80 % інноваційно-активних суб'єктів господарювання Швеції визнали банківський кредит ефективним ресурсом вдалого інноваційного розвитку [1, с. 219]. Це підтверджує попередньо зроблені висновки стосовно успіху національної моделі банківського кредитування інновацій у країні. На сьогодні для банків Швеції важливо не втратити існуючих позицій, що передбачає необхідність постійного інноваційного розвитку та удосконалення.

Розглянувши приклад цих двох країн можна зробити висновок, що збільшення обсягів кредитування банками інноваційних проектів можливе при активній допомозі держави. Саме тому, можна виділити суб'єкти, що приймають участь у фінансуванні інноваційних проектів, напрямки їх взаємодії та фінансові потоки між учасниками (рис. 1).

Традиційним гравцем на ринку банківського кредитування інновацій є Німеччина. Кредитна підтримка інноваційного бізнесу малих і середніх фірм у Німеччині здійснюється через державні банки, насамперед через Німецький банк вирівнювання і Банк кредитів на оновлення. Обидва ці банки виконують в банківській системі Німеччини особливі функції: перший надає кредити (головним чином під створення нових фірм), другий фінансує різні програми стимулювання господарського зростання.

За схемами кредитування особи, яка планує заснувати фірму і володіє не менш ніж 15% власних коштів від вартості свого проекту, Німецький банк вирівнювання може, не вимагаючи ніяких гарантій, застави і т.п. (але за умови позитивної оцінки самого проекту), надати кредит (повністю зворотний, на термін до 20 років), що складає до 25% вартості проекту. Інвестиційними кредитами Банку кредитів на оновлення може скористатися підприємець, який вже отримав стартову допомогу при формуванні власного капіталу, оскільки даний вид кредитування покриває до 75 % вартості проекту (максимальний розмір кредиту до запровадження євро становить 10 млн. марок).

1 – податкові пільги, 2 – погашення відсотків за кредити, 3 – кредити на впровадження інновацій, 4 – збільшення податкових надходжень за рахунок зростання прибутків.

Рис 1. Банківське кредитування інновацій за участі держави

Як показав досвід країн Західної Європи, досить ефективним інструментом підтримки науково-технологічної та інноваційної діяльності є державне гарантування кредитів, зокрема внаслідок мультиплікаційного ефекту, властивого бюджетним дотаціям. При цьому використовуються різні схеми гарантування кредитів: якщо в Великобританії і Німеччині держава гарантує кредити, що надаються комерційними банками, то у Франції для цього створюються спеціальні інститути.

В Ізраїлі на фінансування інновацій впливають три чинники: підтримка інноваційного бізнесу урядом, велика пропозиція інвестиційного капіталу та розвинена фінансова інфраструктура, постійні контакти з американськими бізнесовим і фінансовим середовищем, оскільки США є основним торговим (експортним) партнером. Важливу роль у фінансуванні інноваційного бізнесу в Ізраїлі відіграють багатосторонні міждержавні фонди (наприклад, американсько-ізраїльський, канадсько-ізраїльський тощо) [5, с.114].

Отже, розглянувши зарубіжний досвід кредитування можна підсумувати, що банківські (комерційні) кредити та інноваційні кредити є ефективними інструментами фінансового стимулювання інноваційної діяльності, оскільки його застосування створює сприятливі умови суб'єктів інноваційної діяльності, які під час отримання кредитів можуть розпочати таку діяльність навіть за умов недостатності власних коштів або використати кредитні кошти для збільшення основного капіталу, необхідного для розвитку виробництва.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження можна зробити висновки стосовно особливостей кредитування інновацій закордоном:

- у розвинених країнах світу банки відіграють значну роль серед джерел фінансування інновацій, що пов'язано із потенціалом банківських фінансових установ для розширення напрямів своєї діяльності та наявністю доступного позичкового капіталу;

- основою ефективного банківського кредитування інновацій у розвинених країнах є здатність враховувати та співставляти можливості банків і потреби інноваторів, зважаючи на загальнонаціональні пріоритети, інноваційну та фінансову політику держави;

- визначна роль держави у розвитку інноваційно-інвестиційного кредитування, де вона може виступати як співкредитором, так і гарантом;

- виходячи з аналізу, обґрунтовуємо три основні моделі банківського кредитування інновацій: США, Німеччина – банківське кредитування інновацій на засадах конкуренції; Швеція, Швейцарія – банківське кредитування інновацій на засадах державного регулювання; Ізраїль – банківське кредитування інновацій на засадах міжнародної співпраці.

Отже, слід зазначити, що особливу роль в активізації інвестиційної та інноваційної діяльності за нинішніх економічних умов, що склалися в Україні, мають зіграти комерційні банки, які виступають посередниками у перерозподілі тимчасово вільних коштів. На нашу думку, на сучасному етапі розвитку економіки та фінансового ринку України найбільш реалістичнішим варіантом є запровадження моделі кредитування інновацій на засадах державного регулювання. У довготривалій перспективі варто було б перейняти досвід таких розвинених країн як США та Німеччина.

Список використаних джерел

1. Базилевич В. Д. Історія економічних учень: Підручник У 2 ч. / Під редакцією В. Д. Базилевича. – К.: Знання, 2006. – Т. 1. – 582 с.
2. Васильєва Т.А. Банківське фінансування інноваційної діяльності: Монографія. – Суми: Ділові перспективи. – 2006. – 60 с.
3. Владимир О. Роль банківських установ у фінансуванні інноваційного розвитку економіки України / О. Владимир // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2013. – Вип. 2 (9). – С. 34–43.
4. Єпіфанова І.Ю. Аналіз фінансового забезпечення інноваційної діяльності вітчизняних підприємств в сучасних умовах. / І.Ю. Єпіфанова // Вісник національного університету “Львівська політехніка”: зб. наук. праць. – 2012. – № 722. – С. 65 – 70.
5. Інноваційний менеджмент: довідник/ Під. ред. П.Н. Завліна, А.К. Казанцева, Л.Э. Мінделі. К, 2010. – 560 с.
6. Підгородецька С.М. Напрямки активізації інноваційного зростання окремих країн світу / С.М. Підгородецька, Ю.О. Гернего // Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права. – 2016. – № 2 (46). – С. 113 – 119.